

مرکز مدیریت حوزه علمی قم

مدارج علمی

برای دریافت درجه سطح سه

رشته مذاهب اسلامی

گرایش کلام اسلامی

نقد و بررسی اندیشه های سلفی سید قطب و تأثیر آن

برگرایشهای فکری جهان اسلام

استاد راهنما:

حجة الاسلام والمسلمین دکتر مهدی فرمانیان

استاد مشاور:

حجة الاسلام والمسلمین حمید ملک مکان

نگارنده:

مجید شورگشتی

دی ماه ۱۳۸۹

اهداء و تقدیم

«اللهم صل وسلم وزد وبارک علی فاطمه و ابیها و بعلها و بنیها و السر المستودع فیها بعدد ما احاط

به علمک»

حمد و سپاس تنها خداوند را سزااست که انسان را تاج کرامت بخشید و با عنایت خاص خود راه سعادت را به او رهنمون شد.

درود و سلام بر راهنمایان سعادت؛ انبیاء الهی و امامان راستین! و خالصترین سلامها نثار افضل سفرای الهی؛ حضرت خاتم الانبیاء (صلی الله علیه و آله و سلم) و آل طاهرینش که خورشیدهای هدایت اند، و پاک ترین سلامها تقدیم به ریحانه پیامبر؛ صدیقه طاهره؛ فاطمه زهرا (سلام الله علیها)، و درود و سلام به روح بلند بنیانگذار نظام مقدس جمهوری اسلامی - این عطیه الهی - و عالمان راستین و شهداء که شمع فروزان محفل بشریتند.

ثواب این پژوهش را به ساحت مقدس انسیه حوراء؛ فاطمه زهرا تقدیم می دارم باشد که پیمانہ دعا را

در حق این کمترین کامل گرداند

دردها را دوا کند زهرا

گرنگاهی به ما کند زهرا

چکیده

این پژوهش بر آن است تا اندیشه های سلفی سید قطب را که یکی از چهره های مطرح و شناخته شده ی اهل سنت، و یکی از رهبران جنبش اخوان المسلمین است را مورد ارزیابی و نقد و بررسی قرار دهد، تا مگر انسانهای حق طلب و آگاه در مورد آن تفکر کنند و حقیقت را دریابند.

سید قطب، افکارش متأثر از ابن تیمیه و شاگردش ابن قیم جوزی بود، و یکی از تأثیرگذاران تفکر سلفی عصر جدید به شمار می آید، کتابهای او از جمله کتاب تفسیرش «فی ظلال القرآن» و کتاب «معالم فی الطریق» بسیار مورد توجه علاقه مندان و روشنفکران سلفیون عصر جدید واقع شده است.

سید قطب با استفاده از تعریفهای خاصی که برای برخی از اصطلاحات مثل، عبادت و ایمان و کفر و توحید و شرک قائل است، سعی می کند بیشتر حکومتها را کافر معرفی کند و مسلمانانی هم که از این حکومتها پیروی می کنند را کافر بشمارد، و بعد راه مقابله با آن را هجرت و جهاد معرفی می کند و وظیفه ی هر مسلمان می خواند، به همین خاطر بعدها این تفکرات وسیله ی خطرناکی می شود برای برخی از کوته فکران و بد اندیشان، که نتیجه ی آن را می توان در برخی از گروهک های تروریست عصر جدید مثل القاعده، مشاهده کرد و امید است که این رساله، چراغی باشد برای بیداری امت اسلامی، که تحت تأثیر هر شخصی و یا تفکری قرار نگیرند.

فهرست

صفحه	عنوان
۱	پیشگفتار
۲	طرح تحقیق
۲	۱- تبیین موضوع
۲	۲- سوال اصلی
۲	۳- سوالهای فرعی
۲	۴- ضرورت انجام پژوهش
۳	۵: پیشینه تحقیق
۴	۶- روش انجام تحقیق
۴	۷- گستره و قلمرو تحقیق (زمانی، مکانی، موضوعی)
۴	۸- روش گردآوری اطلاعات (ابزار تحقیق)
۴	۹- فرضیه ها
۵	۱۰- اهداف پژوهش
۶	فصل اول: کلیات
۷	مقدمه:
۷	زندگی نامه سید قطب
۷	تولد سید قطب
۷	خانواده سید قطب
۹	تحصیلات سید قطب
۹	دوران جاهلیت و سرگذشتگی سید

۱۱	دوران بیداری و اسلامی سید
۱۲	سید در آمریکا
۱۳	راز تحول فکری و سیاسی سید قطب
۱۵	سید قطب و عضویت او در اخوان المسلمین
۱۷	سید و مبارزاتش
۱۸	سید قطب و اخوان المسلمین
۱۹	شهادت سید قطب
۲۰	تأثیرگذاران بر سید قطب
۲۰	محمود عباس عقّاد
۲۱	ابوالاعلی مودودی
۲۱	تألیفات و آثار سید قطب
۲۲	آثار و تألیفاتی که منتشر شده‌اند
۲۳	آثار و تألیفاتی که منتشر نشده‌اند
۲۵	فصل دوّم: مبانی استنباط اصول اعتقادی سید قطب
۲۶	بخش اوّل: قرآن
۲۶	مقدمه:
۲۶	سید قطب و تفسیر فی ظلال القرآن
۲۷	روش و سبک تفسیر سید قطب
۲۸	ظاهرگرایی در قرآن از نظر سید
۲۹	جایگاه عقل نزد سلفیه

۳۰	جایگاه عقل نزد سید قطب
۳۲	پاسخی به نفی اعتماد به عقل
۳۴	تأویل در لغت و اصطلاح
۳۵	پاسخی به ظاهر گرائی سید قطب
۳۸	علماء وهابی و تأویلات سید
۳۹	نتیجه
۴۰	بخش دوم: حجیت فهم سلف نزد سلفیون
۴۰	مقدمه
۴۰	معنا و مفهوم سلف
۴۰	معنای لغوی سلفی
۴۰	معنای اصطلاحی سلفی
۴۱	اصحاب سلف از نظر سید
۴۴	نقد کلام سید قطب
۴۷	سید قطب و اصحاب سلف
۵۰	فلاسفه و متکلمان در نگاه سید قطب
۵۱	علل بدبینی سید قطب به فلسفه
۵۴	فصل سوم: توحید و شرک از دیدگاه سید قطب
۵۵	مقدمه
۵۶	توحید از دیدگاه سید قطب
۵۶	آثار و ویژگیهای توحید از نظر سید قطب

۵۸	اقسام توحید از نظر سید قطب
۵۹	توحید در عبادت از دیدگاه سید
۶۱	تعریف عبادت
۶۲	تعریف عبادت نزد سید قطب
۶۲	پاسخی به سید قطب
۶۴	تعریف علماء شیعه
۶۵	نتیجه
۶۶	شرک از نگاه سید قطب
۶۶	ملاکهای شرک از نظر سید قطب
۶۷	مصادیق شرک از دیدگاه سید قطب
۶۷	توسل و شفاعت از دیدگاه سید قطب
۶۸	تعریف توسل و شفاعت
۶۹	دلایل سید قطب بر ردّ شفاعت و توسل و جواب از آنها
۷۴	نتیجه
۷۵	فصل چهارم: ایمان و کفر از دیدگاه سید قطب
۷۶	مقدمه
۷۶	تعریف ایمان و کفر
۷۸	ایمان و کفر از دیدگاه سید قطب
۸۰	جاهلیت قرن بیستم از نگاه سید قطب
۸۱	تعریف و ویژگیهای جاهلیت

۸۳	نتیجه
۸۴	کافر خواندن مسلمانان
۸۵	پاسخی به طرفداران سید قطب
۸۶	پاسخی به تکفیرهای سید قطب و علماء وهابی
۸۹	جامعه اسلامی و جامعه جاهلی از دیدگاه سید قطب
۸۹	مقدمه
۸۹	ضرورت ایجاد جامعه اسلامی
۹۰	دارالاسلام
۹۱	ویژه گیهای جامعه اسلامی
۹۳	دارالحرب یا جامعه جاهلی
۹۴	ویژه گیهای جامعه جاهلی
۹۴	وظیفه ما
۹۶	نتیجه
۹۶	منشاء گمراهی سید
۱۰۱	رهبر جامعه از نظر سید قطب
۱۰۲	تناقضاتی در مبانی سید
۱۰۵	حکم جهاد از دیدگاه سید قطب
۱۰۷	جواب از کلام سید قطب
۱۱۰	فصل پنجم: رویکردهای سلفی سید قطب در تفسیر آیات امامت
۱۱۱	دیدگاه سید قطب در باب امامت

۱۱۲	دیدگاه سید قطب دربارهٔ اهل بیت پیامبر (ص)
۱۱۵	دیدگاه سید قطب نسبت به حضرت علی (ع)
۱۱۵	سید قطب و تفسیر آیات ولایت
۱۲۴	شخصیت ابوبکر و عمر نزد سید قطب
۱۲۵	پاسخهای سید قطب به برخی از عقاید شیعه
۱۲۷	نتیجه
۱۲۸	فصل ششم: تأثیر افکار سید قطب بر گرایشهای جهان اسلام
۱۲۹	مقدمه
۱۲۹	مفاهیم اساسی در تفکر سید قطب
۱۳۰	جاهلیت
۱۳۱	عبودیت و حاکمیت
۱۳۳	جماعت پیشتاز
۱۳۵	جهاد
۱۳۷	بیداری جهان اسلام
۱۳۹	سید قطب و جنبشهای اسلامی
۱۳۹	سید قطب و اخوان المسلمین
۱۴۱	جماعت المسلمین «جماعه التکفیر و الهجره»
۱۴۱	زمینه های پیدایش این جنبش
۱۴۳	جماعات الاسلامیه
۱۴۵	الجهاد

١٤٧	حزب التحرير الاسلامى:
١٥١	سيد قطب و وهايت جديد
١٥١	سلفيت جهادى
١٥١	القاعده
١٥٤	اهداف القاعده
١٥٤	سلفيت اصلاحى
١٥٥	نتيجه
١٥٦	خاتمه
١٦١	منابع